

Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea

CULTUURMENU

jaarverslag
2023

Inhoud

Voorwoord 1

Cultuurmenu inleiding 3

1 Samenvatting Cultuurmenu voor het primair- en voortgezet onderwijs 2023 4

2 Organisatie 4

3 Uitvoering 5

3.1 Aantallen deelnemende leerlingen Cultuurmenu PO en VO, deelname scholen uit aandachtswijken en deelname leerlingen en senioren aan de pilot Haagse Museumtent 5

3.2 Educatoren/museumdocenten en diversiteit 7

3.3 Cultuurmenu PO: Vredespaleis doet het schooljaar 2024-2025 weer mee 4

3.4 Museum Molen de Vlieger uit Voorburg doet 2023-2024 mee met Cultuurmenu VO 8

3.5 Projectplannen Cultuurmenu, busvervoer en roostersysteem 8

3.6 Cultuurmenu PO, drie menu's 8

3.7 Montessorischolen 8

3.8 Communicatie en marketing 9

3.9 De PO leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed' 9

4 De drie menu's 10

4.1 Cultuurmenu doorgaande leerlijn 12

5 Evaluatieonderzoek schooljaar 2022-2023 14

5.1 Evaluatie 14

5.2 Korte samenvatting evaluatierapport 2022-2023 14

5.3 Busvervoer 18

6 Cultuurmenu PO 18

6.1 Doelstellingen Cultuurmenu 18

7 Thema's in de lessen vanaf 2022-2023 19

7.1 Verdieping van leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed' 20

7.2 Hoe de opzet van de cultuurmenulesen tot stand komt 20

7.3 Vakken en bijbehorende kerndoelen waar cultuurmenulesen op aansluiten 20

7.4 Montessorischolen 20

8 Cultuurmenu VO 21

8.1 Cultuurmenu VO leerlijn 22

8.2 Bereik scholen en verloop van het Cultuurmenu VO 22

8.3 Meerwaarde van het aanbod 22

8.4 Pilot praktijkscholen 24

9 Financiële ondersteuning kalenderjaar 2023 25

10 Cultuurmenu VO leerlijn 26

11 Veranderingen 29

12 Toekomstplannen 29

Colofon, Met dank aan 37

Adressen 38

Voorwoord

Het bestuur van Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea biedt u hierbij het jaarverslag 2023 aan. De stichting is opgericht op 1 juli 2009 en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Haaglanden onder nummer 27347650. Met ingang van 1 januari 2010 zet deze stichting de activiteiten voort die voorheen door de vereniging Haags Museum Platform werden uitgevoerd. De stichting heeft als doel het dienen van de collectieve belangen van musea in de regio Haaglanden in de breedste zin, waaronder verlagen van drempels voor museumbezoek voor kinderen en jeugd.

Het Cultuurmenu PO (educatieproject) wordt door de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea al 19 jaar aangeboden aan het primair onderwijs in Den Haag en de regio. Inmiddels doen hier 21 musea/erfgoedinstellingen aan mee. Het Cultuurmenu voor het voortgezet onderwijs is in 2017 gestart, hier doen 16 musea aan mee. Het Cultuurmenu kent al jarenlang een divers en inclusief karakter, zowel voor wat betreft het deelnemersveld, als met betrekking tot het inhoudelijke aanbod.

Nieuw in ons aanbod is de Haagse Museumtent, waarmee wij naar scholen, buurthuizen en instellingen voor ouderen toe kunnen gaan. Hierin wordt het aanbod van de Haagse musea belicht.

Voorts zijn we bezig met het voorbereiden van de viering van het 20 jarig bestaan van het Cultuurmenu, dat in het schooljaar 2024-2025 zal plaatsvinden.

Met ingang van 2014 worden de activiteiten van de stichting (in het bijzonder het Cultuurmenu primair onderwijs) niet meer financieel ondersteund door de Gemeente Den Haag. Ook voor het 'Cultuurmenu voortgezet onderwijs' ontvangen we sinds drie jaar geen subsidie. De activiteiten van de stichting worden voor een zeer belangrijk deel mogelijk gemaakt door tal van fondsen en sponsors. Wij zijn hen allen dank verschuldigd voor deze ondersteuning. Dit mede namens allen die deelnemen aan de activiteiten die door de stichting worden georganiseerd.

Tenslotte zijn wij een woord van dank verschuldigd aan allen die een grote inzet leveren bij de totstandkoming van onze activiteiten, in het bijzonder aan Sandra Bal onder wiens leiding het Projectenbureau Haagse Musea van de stichting functioneert.

G.W.B. van Nooten, voorzitter SGPHM

G.W.B. van Nooten, voorzitter
R. van Zanen, penningmeester
I. Eilander, secretaris
Frank van der Schoot, bestuurslid
Het bestuur heeft in 2023 regelmatig vergaderd.

Projectenbureau Haagse Musea

Het bureau is gevestigd in het Museon
Stadhouderslaan 37, 2517 HV Den Haag.

Cultuurmenu

Inleiding

Het Cultuurmenu voor het primair onderwijs (Cultuurmenu PO) is een programma van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea. Het bestaat uit erfgoed/museumlessen van 21 musea/erfgoedinstellingen voor groep 1 tot en met groep 8 van het primair onderwijs in Den Haag. De lessen volgen een doorgaande leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed' en vinden plaats in de Haagse musea/erfgoedinstellingen. Ter voorbereiding en verwerking van de lessen in de musea krijgen de docenten van de scholen lesmateriaal aangeboden via de website. Scholen ontvangen begin van het schooljaar een rooster voor deelname aan de cultuurmenulessen, inclusief het busvervoer.

Elk jaar bezoekt een klas een andere museum/erfgoedinstelling. Aan het eind van de basisschoolperiode heeft een leerling kennisgemaakt met de grote verscheidenheid aan erfgoedinstellingen in Den Haag en met diverse aspecten van het cultureel erfgoed in zijn/haar omgeving. Hiermee wordt sinds jaren een belangrijke bijdrage geleverd aan een goede basis voor cultuureducatie. Veel leerlingen bezoeken van huis uit geen musea, door het in klassenverband aan te bieden krijgen ze een kans om het uitgebreide aanbod van cultureel erfgoed uit hun eigen omgeving te zien.

Het Cultuurmenu voor het voortgezet onderwijs (Cultuurmenu VO) is een programma voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs in Den Haag en de regio. Dit programma is in het schooljaar 2017-2018 gestart. In samenwerking met 18 musea zijn er 7 menu's samengesteld. Ieder menu heeft een verdieppingsprogramma met een bepaald thema.

Van februari t/m mei 2023 organiseerden we de pilot van het nieuwe programma De Haagse Museumtent. De pilot richt zich op scholen én op een nieuwe doelgroep: senioren. In plaats van naar de culturele instellingen te gaan, komt De Haagse Museumtent bij de deelnemers op bezoek. Gezien de positieve reacties bij de scholen en senioreninstellingen wordt De Haagse Museumtent vanaf het najaar van 2024 onderdeel van het reguliere aanbod van de stichting.

Achtergrondinformatie over alle programma's wordt gegeven op de website www.cultuurmenu.nl, in het meerjarenbeleidsplan 2022-2023 en verder.

1 Samenvatting Cultuurmenu voor het primair- en voortgezet onderwijs 2023

In totaal zijn er 1120 groepen met 24.500 leerlingen in het kalenderjaar 2023 opgegeven door de scholen voor deelname aan de Cultuurmenulesen PO en VO. In totaal 46 groepen met 1104 leerlingen meer dan vorig kalenderjaar.

2 Organisatie

Het hoofd van het Projectenbureau Haagse Musea/projectleider Cultuurmenu, Sandra Bal en de secretariaatsmedewerker Ingrid Scholten werken intensief samen met de Werkgroep Educatie van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea en leggen verantwoording af aan het bestuur.

De Werkgroep Educatie komt onder voorzitterschap van Sandra Bal (hoofd Projectenbureau Haagse Musea) tweemaandelijks bijeen. In deze werkgroep participeren de educatieve afdelingen van alle musea/erfgoedinstellingen die meewerken aan de Cultuurmenu's voor het primair en voortgezet onderwijs. Informatiewerkplaats onder leiding van Hans de Groot is als externe partner bij het Cultuurmenu betrokken voor de samenstelling van de roosters voor de erfgoedinstellingen, de scholen en het busvervoer. Hij zorgt voor de logistieke organisatie en werkt nauw samen met de projectleider van de Cultuurmenu's. Om de communicatie vlot te laten verlopen tussen de scholen, de erfgoedinstellingen en de busmaatschappij is er een speciale hotline voor acute zaken en een speciaal e-mailadres voor de roosterzaken ingesteld. Alle roosters voor de erfgoedinstellingen en de scholen staan online.

Cultuurmenules in Museum Prinsenhof Delft

3 Uitvoering

3.1 Aantallen deelnemende leerlingen Cultuurmenu PO en VO, deelname scholen uit aandachtswijken en deelname leerlingen en senioren aan de pilot Haagse Museumtent

Cultuurmenu kalenderjaar 2023			22-12-2023
Aantallen deelnemende leerlingen naar regulier onderwijs of aandachtschool			
	Jan-Jun	Jul-Dec	totaal
regulier	8.701	7.439	16.140
aandachtschool	5.073	2.880	7.953
totaal	13.774	10.319	24.093
Aantallen deelnemende leerlingen naar primair- of voortgezet onderwijs			
	Jan-Jun	Jul-Dec	totaal
primair onderwijs	12.278	9.443	21.721
voortgezet onderwijs	1.496	876	2.372
totaal	13.774	10.319	24.093
Aantallen deelnemende leerlingen naar plaats			
	Jan-Jun	Jul-Dec	totaal
Delfgauw		53	53
Delft	453	204	657
Den Haag	8.838	6.595	15.433
Honselersdijk	14		14
Leidschendam	620	606	1.226
Naaldwijk	123	264	387
Pijnacker	128	33	161
Poeldijk	228	80	308
Rijswijk	1.090	711	1.801
Voorburg	689	273	962
Wassenaar	773	969	1.742
Wateringen	481	261	742
Zoetermeer	337	270	607
totaal	13.774	10.319	24.093
Aantallen deelnemende leerlingen per museum			
	Jan-Jun	Jul-Dec	totaal
Afdeling Archeologie & Natuur- en Milieueducatie	400	409	809
De Mesdag Collectie	798	365	1.163
Fotomuseum Den Haag	669	441	1.110
Galerij Prins Willem V	531	358	889
Haags Historisch Museum	760	457	1.217
Huis van het Boek	493	517	1.010
Kinderboekenmuseum	1.693	766	2.459
Kunstmuseum	626	496	1.122
Louwman Museum	499	495	994
Mauritshuis	1.220	509	1.729

Monumentenzorg Gemeente Den Haag	521	365	886
Museon - Omniversum	1.501	528	2.029
Museum Bredius	263	364	627
Museum Panorama Mesdag	566	475	1.041
Museum Prinsenhof	424	315	739
Museum Rijswijk		999	999
Museum Sophiahof/Indisch Herinneringscentrum	69		69
Muzee Scheveningen	1.276	803	2.079
Nationaal Archief	351	444	795
Nationaal Monument Oranjehotel	42	42	84
Rijksmuseum de Gevangenpoort	677	529	1.206
Vredespaleis		292	292
West Den Haag	395	350	745
totaal	13.774	10.319	24.093

Deelname scholen uit aandachtswijken 2023-2024

Totaal 31 scholen waarvan 21 Haagse scholen uit de verschillende aandachts-wijken in Den Haag:

- 2 scholen uit Zuidwal
- 2 scholen uit Huygenspark
- 3 scholen uit Laak en Centrum
- 1 school uit de Schilderswijk
- 1 school uit Zuid – West Escamp
- 7 scholen uit Morgenstond, Vrederust en Bouwlust
- 1 school uit Loosduinen
- 4 scholen uit Transvaal, Rustenburg

10 scholen uit aandachtswijken overige gemeentes:

- 1 school uit De heuvel, Leidschendam
- 1 school uit Prinsenhof, Leidschendam
- 2 scholen uit Bovenveen, Voorburg
- 2 scholen uit Te Werve, Rijswijk
- 3 scholen uit De Muziekbuit, Rijswijk
- 1 school uit Zuid, Zoetermeer

Deelname leerlingen en senioren aan De Haagse Museumtent

In februari 2023 is gestart met een pilot van De Haagse Museumtent. Samen met de onderstaande deelnemende organisaties is het plan uitgevoerd. We hebben getest bij twee totaal verschillende doelgroepen: leerlingen van PO scholen, peuters, kleuters, speciaal onderwijs en bij zelfstandig wonende en inwonende senioren in zorginstellingen.

Basis voor de doorstart en het bovenstaande doorstart projectplan is de succesvolle uitkomst van de pilot.

1 Deelnemende musea aan de pilot:

- Kinderboekenmuseum;
- Huis van het Boek,
- Afdeling Archeologie van de Gemeente Den Haag.

2 Scholen uit Den Haag:

- Basisschool De Parkiet: met alle 252 leerlingen, er zijn 12 HMT lessen gegeven.

Twee scholen uit aandachtswijken:

- Basisschool Prinsehaghe: met alle 171 leerlingen, er zijn 8 lessen gegeven
- Basisschool P. Oosterleeschool: met alle 332 leerlingen waaronder met 2 peuterklassen en 3 klassen speciaal onderwijs, er zijn in totaal 20 lessen gegeven.

Totaal zijn er 40 lessen gegeven aan ca. 960 leerlingen.

3 Buurthuizen en zorgcentra uit Den Haag:

- Wijkcentrum Escampade, daar zijn 2 presentaties gehouden voor 2 groepen met 16 en 14 senioren;
- Zorginstelling Cardia/Tabitha daar zijn 5 presentaties gehouden voor totaal 64 senioren;
- Ontmoetingscentrum het Couvéehuis is 1 presentatie gehouden voor 8 senioren
- WZH Hoge Veld zijn 2 presentaties gehouden voor totaal 28 senioren

Totaal zijn er 10 presentaties gehouden voor 130 senioren

3.2 Educatoren/museumdocenten en diversiteit

De cultuurmenulesen worden samengesteld door de educatieve diensten van de musea/erfgoedinstellingen. De cultuurmenulesen worden gegeven door gekwalificeerde museumdocenten. Zij hebben verschillende culturele achtergronden en zijn gewend aan het geven van les aan leerlingen met alle culturele achtergronden. De inclusieve lessen worden gegeven aan scholen uit alle wijken van Den Haag, maar ook aan scholen uit de regio. Daarnaast is er een speciaal programma voor de Montessorischolen en als speciaal onderwijs zich opgeeft om mee te doen, dan worden de lessen voor deze leerlingen ook aangepast. Het aanbod is er voor alle scholen dus ook voor scholen in aandachtswijken. De museumdocenten hebben veel ervaring in het geven van les aan leerlingen met bijvoorbeeld taalachterstanden en/of leerachterstanden.

3.3 Cultuurmenu PO: Vredespaleis doet het schooljaar 2023-2024 weer mee

Het Vredespaleis doet weer mee in het schooljaar 2023-2024. De scholen zijn hier heel enthousiast over, de leerlingen komen op bijzondere plekken waar ze veelal niet eerder geweest zijn. De lessen werden goed beoordeeld.

3.4 Museum Molen de Vlieger uit Voorburg doet 2023-2024 mee met Cultuurmenu VO

Museum Molen de Vlieger diende het verzoek in om in te stromen in het Cultuurmenu VO programma, dit verzoek hebben we ingewilligd. Heel leerzaam en leuk voor VO-leerlingen om een poldermolen te bezoeken, het verhaal over de onderduikers in WO II wordt hier tevens verteld.

3.5 Projectplannen Cultuurmenu, busvervoer en roostersysteem

Projectplannen Cultuurmenu PO en VO

Basis voor het Cultuurmenu PO en het Cultuurmenu VO van 2023 zijn:

- Projectplan Cultuurmenu PO 2022-2023 en verder;
- Projectplan Cultuurmenu VO 2022-2023 en verder;
- Begrotingen PO 2022 en VO 2023-2024.

Busvervoer en roostersysteem

Het busvervoer wordt verzorgd door busmaatschappij BAB-VIOS Touringcars te Wateringen. Informatiewerkplaats maakt, in overleg met het Projectenbureau Haagse Musea, een zo optimaal mogelijk rooster.

3.6 Cultuurmenu PO, drie menu's

Het Cultuurmenu biedt de scholen vanaf het schooljaar 2020-2021 drie menu's aan. Iedere schoolgroep gaat elk jaar naar een ander soort museum/erfgoedinstelling. En elk museum geeft een les die aansluit bij diverse schoolvakken met bijbehorende kerndoelen. De drie menu's zijn evenwichtig samengesteld. De scholen kunnen bij inschrijving hun voorkeur aangeven voor Cultuurmenu 1, Cultuurmenu 2 of Cultuurmenu 3, maar er wordt een 33% verdeling van de lessen bij de erfgoedinstellingen gewaarborgd. Zie ook pagina 10 en 11.

3.7 Montessorischolen

Voor de Montessorischolen is een apart lesaanbod ontwikkeld in verband met het schoolcurriculum/de andere indeling voor de groepen voor groep 1-2, groep 3-4-5, groep 6-7-8. Vanaf het schooljaar 2016-2017 wordt aan alle Montessorischolen dit speciale menu aangeboden.

3.8 Communicatie en marketing

In mei 2023 werden 278 brochures verstuurd van het Cultuurmenu voor het schooljaar 2023-2024 naar alle Haagse basisscholen verzonden en ook circa 200 naar de regio. Vanaf dat moment konden de scholen zich aanmelden.

Op de website www.cultuurmenu.nl stond het programma voor het nieuwe schooljaar. Hier kunnen scholen zich binnen een aangegeven periode inschrijven.

Om meer bekendheid te geven in Den Haag aan het Cultuurmenu is vanaf 2013 een 'Cultuurmenubus' ingezet. BAB VIOS Touringcars heeft hiervoor een bus ter beschikking gesteld. Iedere dag dat er bussen rijden voor het Cultuurmenu wordt deze bus ingezet. In 2022 heeft de Cultuurmenubus nieuw jasje gekregen en is voorzien van mooie foto's en teksten, zie foto op linker pagina.

In 2023 is weer extra ingezet op social media, er wordt nu wekelijks gepost op Instagram en facebook om hiermee meer bekendheid te geven aan het Cultuurmenu VO en PO en de donateursactie.

3.9 De PO leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed'

Aan het Cultuurmenu 2023-2024 doen 21 Haagse musea/erfgoedinstellingen mee. De gezamenlijke leerlijn van alle cultuurmenulesen is kerndoel 56: Kennismaken met cultureel erfgoed. Bij iedere instelling staat centraal hun collectie en het verhaal dat iedere deelnemende erfgoedinstelling hierbij wil vertellen. Elke les heeft een eigen lesdoel afgestemd op het schoolcurriculum van de bezoekende schoolgroep. Hierdoor maken de leerlingen van de schoolgroepen niet alleen kennis met een grote diversiteit aan cultureel erfgoed maar ook met diverse Haagse musea/erfgoedinstellingen.

De leerlijn is ontwikkeld door een samenwerkingsverband met een aantal scholen en de deelnemende instellingen. In de evaluaties en klankbordbijeenkomsten wordt ook met de scholen geïnventariseerd wat men van de opzet van de leerlijn vindt. De lessen van de menu's zijn exclusief voor het Cultuurmenu.

Bij het samenstellen van de menu's is gelet op:

1. wensen van de scholen;
2. het niveau per groep en aansluiting op de verschillende lesdoelen;
3. de leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed';
4. een evenwichtige verdeling met soorten erfgoed over de drie menu's;
5. busclusters die gevormd moeten worden in verband met de kosten.

4 De drie menu's van het schooljaar 2023-2024

Menu 1

Groep	Instelling		Titel les	Thema's van de les
1-2	Mauritshuis		Maurits Muis zoekt Meestermengers	Kunst, kleuren, schilderijen, vroeger
3	Haags Historisch Museum		Haagse Ikkie	Identiteit, omgeving, stad, dorp, vroeger, nu, toekomst
4	Kunstmuseum Den Haag		Op bezoek bij de beeldhouwer	Leefomgeving, samenwerken, identiteit, ontdekken, vroeger en nu, kunst, verzamelen, materialen, kiezen, technieken, tentoonstelling
5	Museon-Omniversum		Romeinen langs de grens <i>De influencers van de oudheid</i>	Identiteit, kaarten, kleding, materialen, milieu, omgeving/stad/dorp, samenleven, techniek, vervoer, voedsel/voeding, vroeger/nu/toekomst
6	Museum Rijswijk		Textiel en Macht	Hedendaagse kunst, maatschappij, identiteit, samen kijken, naar elkaar luisteren en zelf ervaren
7	Rijksmuseum de Gevangenpoort		Moord in de Poort	Burgerschap, toekomst oorzaak/gevolg, ontdekkend-leren, bronnenonderzoek, samenwerken, inleven in een ander, arm en rijk
8	West Den Haag		Hedendaagse kunst in de voormalige Amerikaanse ambassade	Maatschappij, hedendaags Haags

Menu 2

Groep	Instelling		Titel les	Thema's van de les
1-2	Kinderboekenmuseum		Een brief voor Aap	Samenleven, samen spelen, dieren, communicatie, kunst, taal- en leesontwikkeling
3	Galerij Prins Willem V		De verzameling van prins Willem V	Kunst, materialen, omgeving, verhalen, vroeger/nu
4	Louwman Museum		Peka het paard en Otto de auto	Vervoer, techniek en vroeger/nu

Menu 2 vervolg

Groep	Instelling		Titel les	Thema's van de les
5	Museum Panorama Mesdag		Met Mesdag mee naar de zee	Kunst, stad, dorp, natuur, vroeger
6	Afdeling Monumentenzorg en Welstand		Wauw, de Hof van Wouw	Wonen, samenleven, plattegronden, stad, religie, vroeger, nu, voor elkaar zorgen, arm en rijk.
7	Nationaal Archief		Check, check dubbel check!	Communicatie, burgerschap
8	Museum Prinsenhof Delft		In de voetsporen van de Prins	Vroeger, nu, oorlog, burgerschap, mensen-rechten, religie

Menu 3

Groep	Instelling		Titel les	Thema's van de les
1-2	Muzee Scheveningen		Kijk, een schelp!	Bewegen, dieren, materialen, milieu, natuur, omgeving, onderzoeken
3	De Mesdag Collectie		Mesdag en de zee	Kunst, vroeger, nu, natuur, dieren, werken, wonen, milieu, gelijke kansen
4	Huis van het boek		Ingewikkelde letters	Communicatie, kunst, vroeger, nu
5	Museum Bredius		Ik zie, ik zie wat jij niet ziet	Probleem oplossen, creatief denken, sociale en culturele vaardigheden, zelfregulering, samenwerken, communiceren
6	Fotomuseum Den Haag		Het Fotomuseum	Kunst, communicatie, social media, techniek, maatschappij, leefomgeving, identiteit, ontdekken
7	Archeologie		Van Floris tot Willem Alexander De gebouwen van het binnenhof	Wonen, bouwen, leefomgeving, stad, identiteit, vroeger, nu
8	Vredespaleis		Vrede maak je niet alleen	Samen, samenwerken, over je grenzen heen kijken, oorlog, vrede

Cultuurmenu doorgaande leerlijn: 'Kennismaken met cultureel erfgoed'

Kunstzinnige oriëntatie, kerndoel 56: de leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed
Sommige tussendoelen komen in de cultuurmenulesen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

- Van links naar rechts, opbouw in schooljaren. Van boven naar beneden, opbouw per les.

		Groep 5-6		Groep 7-8		
oriënteren	De leerling kan met aandacht waarnemen en luisteren naar verhalen die horen bij betekenisvolle objecten, historische gebouwen en gebeurtenissen.	Als in groep 1-2+	De leerling kan met aandacht betekenisvolle objecten en historische gebouwen waarnemen.	Als in groep 3-4+	De leerling kan zich openstellen voor verschillende uitingen van culturele en kunstzinnige uitingen in zijn/haar leefomgeving.	
	De leerling leert dat een erfgoedinstelling een instituut is waar verzamelingen aangelegd worden.	Als in groep 1-2+	De leerling begrijpt dat een erfgoedinstelling zijn verzamelingen zorgvuldig beheert.	als in groep 3-4	Als in groep 5-6+	De leerling begrijpt dat een erfgoedinstelling verschillende presentaties heeft en kan de inhoud van de presentatie begrijpen.
	De leerling leert wat verzamelen is en refereert dit aan eigen verzamelingen.	Als in groep 1-2+	De leerling leert dat je verzamelingen zorgvuldig kunt bewaren en waarom dat belangrijk is.	Als in groep 3-4+	als in groep 5-6	als in groep 5-6
	De leerling ervaart en begrijpt dat objecten uit verschillende tijden en culturen een verhaal met zich meedragen.	Als in groep 1-2+	De leerling kent de relatie tussen vorm en functie van sommige voorwerpen uit het verleden.	Als in groep 3-4+	De leerling leert dat het van belang is om erfgoedbronnen te bewaren, omdat het informatiedragers zijn. Deze vertellen ons over het verleden, het heden in relatie tot onze toekomst.	als in groep 5-6
onderzoeken - produceren	De leerling kan verhalen rond kunst- en/of (natuur)historische objecten koppelen aan zijn eigen belevingswereld door middel van interactieve (kunstzinnige) opdrachten en of spelvormen.	Als in groep 1-2	De leerling leert zich creatief te uiten naar aanleiding van objecten en historische gebouwen. Hij/zij kan experimenteren met technieken, materialen, nieuwe media en verschillende mogelijkheden uitproberen.	Als in groep 3-4	De leerling leert goed naar erfgoed te kijken en dit te verwerken in een (creatieve) opdracht en daarbij zijn verbeelding te gebruiken.	
	De leerling vertelt over zijn eigen bekende omgevingsobjecten en verzamelingen. De leerling ontdekt en verbreedt spelenderwijs zijn/haar horizon.	Als in groep 1-2+	De leerling onderzoekt en wordt enthousiast voor nieuwe onbekende werelden.	Als in groep 3-4+	Als in groep 5-6+	De leerling ziet door zelf onderzoek te doen de waarde van wetenschappelijk onderzoek/benadering, dit geeft ruimte aan objectief, inclusief en genuanceerd denken.
	De leerling kan zijn ervaringen verwerken in een werkstuk (b.v. tekening, verhaal vertellen).	als in groep 1-2	als in groep 1-2	als in 3-4	Als in groep 5-6+	De leerling kan zijn keuzes motiveren en daarbij een relatie leggen met de onderzoeksfase.
reflecteren	De leerling bekijkt en bespreekt op eenvoudige wijze een aantal erfgoed objecten. Wat is het, waarvoor wordt het gebruikt, wat kun je er mee.	Als in groep 1-2+	De leerling ervaart wat de inhoudelijke waarde van historische objecten is zowel voor hem/haar persoonlijk als in algemene zin.	Als in groep 3-4+	De leerling is in staat om verschillende objecten te vergelijken op basis van vorm, functie en inhoud en materiaaleigenschappen.	
	De leerling leert dat erfgoed bestaat uit verschillende collecties/objecten waar betekenisvolle verhalen aan verbonden zijn die ook altijd met haar/hemzelf te maken hebben.	Als in groep 1-2+	De leerling leert dat er verschillende soorten erfgoedinstellingen zijn met verschillende soorten collecties en dat het bezoeken van een voor hen nieuw erfgoedgebouw een waardevolle ervaring is.	Als in groep 3-4+	De leerling kan herleiden op welke manier cultureel erfgoed als waardevol wordt beschouwd door de samenleving en waar het inzicht geeft in (landelijke) historische ontwikkelingen.	Als in groep 5-6+

5 Evaluatieonderzoek schooljaar 2022-2023

5.1 Evaluatie

De Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea en de deelnemende musea/erfgoedinstellingen hebben afgesproken dat jaarlijks een onderzoek zal worden uitgevoerd naar de resultaten en de effecten van het Cultuurmenu, met als doel de kwaliteit van het aanbod en de vraag te bewaken en zo nodig te verbeteren. In de Werkgroep Educatie is vastgesteld dat dit onderzoek zich in ieder geval moet richten op:

- inhoud en beoordeling van de kwaliteit hiervan;
- spreiding van deelname aan het Cultuurmenu naar wijken en schooltypes;
- het organisatorisch functioneren van het Projectbureau Haagse Musea en vooral de tevredenheid van scholen over de inhoud van de lessen en de organisatie van de bezoeken met roosters en busvervoer.

5.2 Korte samenvatting evaluatierapport 2022-2023

Cultuurmenu PO en VO

Op de website www.cultuurmenu.nl staan twee evaluatieformulieren, één voor de directie/cultuurcoördinator van de school en één voor de leerkracht. Als een leerkracht een evaluatieformulier heeft ingevuld, gaat hiervan een kopie naar de desbetreffende erfgoedinstelling en naar het Projectenbureau Haagse Musea, waardoor directe terugkoppeling kan plaatsvinden.

Conclusies enquêtes Cultuurmenu PO en VO 2022-2023

Conclusies enquêtevragen PO

92 leerkrachten en 11 cultuurcoördinatoren hebben de enquêtes volledig ingevuld. De algemene conclusie kan getrokken worden dat het Haagse Cultuurmenu PO goed is beoordeeld door de leerkrachten en de cultuurcoördinator.

Samenvatting resultaten enquête docenten VO 2022/2023

De 3 docenten van de VO-scholen gaven aan de uitvoering van de didactische doelstellingen van de museumles, de ontvangst van de museumles door de leerlingen en de website en brochure van het Cultuurmenu als voldoende tot zeer goed te beoordelen

Uitgelicht uit het evaluatierapport:

Coördinatoren primair onderwijs (zgn. aandachtswijken)

In het schooljaar 2022/2023 hebben 8 cultuurcoördinatoren van scholen uit aandachtswijken de extra enquête voor deze doelgroep ingevuld. Niet alle cultuurcoördinatoren die meedoen vullen de enquête in, dit is optioneel. De financiële ondersteuners, deelnemende musea en overige relaties van het Projectenbureau ontvangen de resultaten van de enquête.

Samenvatting resultaten enquête 2022/2023 Cultuurcoördinator primair onderwijs (zgn. aandachtswijken)

Uit de antwoorden blijkt dat de leerlingen op deze scholen zeer diverse sociaal/culturele achtergronden hebben. Op de vraag of coördinatoren vinden dat hier rekening mee moet worden gehouden in de museumlessen antwoorden zij instemmend. De respondenten geven aan dat de meertaligheid van de leerlingen tot gevolg heeft dat het taalniveau van de cultuurmenulessen extra aandacht moeten krijgen. 100% van de respondenten vindt dat er goede aandacht is voor taalontwikkeling en algemene ontwikkeling in de cultuurmenulessen. De respondenten geven aan dat de leerlingen van huis uit weinig musea bezoeken en dat ze in aanraking komen met kunst en cultuur door deel te nemen aan het cultuurmenu.

"De kinderen komen weinig in een museum, dus elk uitstapje is meegenomen. Per museum komen er nieuwe woorden voorbij."

"Onze kinderen hebben niet de gelegenheid om buiten school om gebruik te maken van het groot cultuuraanbod dat Ned. te bieden heeft. De meesten leven onder de armoedegrens en overleven is een prioriteit."

Cultuurmenu's in het Nationaal Archief © Les Adu

De respondenten zijn, vergelijkbaar met vorig jaar, verdeeld over de vraag of de scholen zelf meer invloed moeten hebben op inhoud van de museumlessen. Meerdere respondenten geven aan dat het weliswaar wenselijk is dat de museumlessen aansluiten op de stof die op dat moment behandeld wordt op school, maar dat het niet noodzakelijk is en organisatorisch bijna niet te regelen. Een respondent geeft aan dat het ook verrijkend kan zijn als er een onderwerp wordt behandeld dat geen onderdeel is van de lesstof. Van de acht respondenten geven zeven aan dat ze het cultuurmenu aan collega's zouden aanbevelen. Een van de respondenten geeft aan het cultuurmenu misschien aan te bevelen, met als opmerking dat je binnen de bestaande menu's geen andere lessen kunt kiezen mocht je dat willen.

Het volledige rapport met de overige enquêtes PO en VO zijn op te vragen bij secretariaat@cultuurmenu.nl

Extra Enquête deelnemende PO en VO-scholen i.v.m. aanvraag Kunstenplan 2025-2028

Vanaf 11 november 2023 t/m 9 januari 2024 hebben we een extra online enquête gehouden onder de deelnemende scholen in verband met onze aanvraag voor het Kunstenplan. We hebben via de email een oproep gedaan aan de directie en cultuurcoördinatoren om de enquête in te vullen. De volledige resultaten kunnen worden opgevraagd bij secretariaat@cultuurmenu.nl

Hieronder een korte samenvatting:

Van de 94 deelnemende scholen (waarvan 9 VO scholen) hebben 41 de enquête ingevuld. Uit de resultaten van de enquête komt een algemene positieve beoordeling van het Cultuurmenu programma naar voren. 100% van de respondenten geeft aan van plan te zijn volgend jaar weer mee te doen en 95% van de respondenten zou het Cultuurmenu aanbevelen aan andere scholen.

Op de vraag waarom de respondenten kiezen voor het Cultuurmenu ten opzichte van ander aanbod in de stad noemt 46.34% het diverse museumaanbod als belangrijkste reden. Daarnaast wordt de goede organisatie (34.15%), het busvervoer (21.95%) en de inhoud van museumlessen (19.51%) het meest genoemd als reden om voor het Cultuurmenu te kiezen.

"Omdat de kinderen die meedoen aan het Cultuurmenu een breed aanbod krijgen op het gebied van receptieve beeldende kunst en erfgoed."

"Met dit programma komen de leerlingen in musea waar ze anders misschien nooit zouden komen."

36.59% van de respondenten heeft gebruik gemaakt van de optie om feedback te geven over het Cultuurmenu in deze enquête. De wensen van de respondenten lopen sterk uiteen. Meerdere keren genoemd worden: de uitbreiding van of meer keuzevrijheid in de menu's (12.20%) en meer doe-activiteiten in de museumlessen (4.88%).

Alle respondenten (100%) geven aan dat zij het belangrijk vinden dat het Cultuurmenu blijft voortbestaan.

"Het Cultuurmenu is een goede, praktische manier om invulling te geven aan het bezoeken van musea. De lessen zijn zonder uitzondering inspirerend en leerzaam. Het geeft het bezoek aan het museum een meerwaarde. Door de doorlopende leerlijn krijgt het body en levert het een zinnige bijdrage aan de cultuureducatie van de kinderen."

100% van de respondenten vindt dat het Cultuurmenuprogramma opgenomen zou moeten worden in het Kunstenplan van de Gemeente Den Haag.

"Een goede manier om het cultureel erfgoed al op jonge leeftijd onder de aandacht te brengen, is als school deel te nemen aan het Cultuurmenu. Leerlingen kunnen dan naar musea toe of het museum komt naar jou (museumtent). Geschiedenis moet worden uitgelegd, kunst moet worden geduid, wil het voor leerlingen gaan spreken. Algemeen onderwijs aangevuld door cultuuronderwijs is een manier om voor[ge]noemd doel te bereiken."

Het volledige verslag van deze extra enquête is op te vragen bij secretariaat@cultuurmenu.nl

5.3 Busvervoer

Het is belangrijk het busvervoer zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. Gedurende het schooljaar 2022-2023 is gebleken dat de scholen tevreden zijn over het busvervoer. De communicatie tussen de scholen, Informatiewerkplaats, BAB-VIOS (busmaatschappij) en de instellingen over het aantal te vervoeren leerlingen en de logistiek verloopt goed. De BAB -VIOS bemand onze hotline, daar wordt gebruik gemaakt als er bijvoorbeeld oponthoud is in het verkeer, lessen onverwacht niet door kunnen gaan door ziekte e.d.

6 Cultuurmenu PO

6.1 Doelstellingen Cultuurmenu PO

De leerling wordt in klassenverband in contact gebracht met diverse soorten erfgoedinstellingen van Den Haag en de regio; de leerling ervaart dat een erfgoedinstelling een plek is waar je: bijzondere collecties en verhalen aantreft en een verbinding kunt maken vanuit het dagelijks leven/het nu naar het verleden en de toekomst.

Het is belangrijk dat leerlingen: vaker in schoolverband naar een museum gaan en hiermee een kans krijgen die ze van huis uit niet altijd wordt aangeboden; de verscheidenheid en rijkdom van het cultureel erfgoed binnen hun eigen stad en leefomgeving ervaren; door het volgen van de cultuurmenulessen geïnspireerd raken en enthousiast worden, zodat ze zich op cultureel gebied verder kunnen ontwikkelen; ontdekken dat museumbezoek leuk en plezierig kan zijn en ervaren dat er veel te beleven is op het gebied van kunst en cultuur; een inspirerende leer-

ervaring opdoen door de andere omgeving waarin ze zich bevinden, en ze meer vanuit hun zintuigen kunnen waarnemen; met alle diverse achtergronden uit alle wijken van de stad Den Haag en de regio meedoen; uit aandachtswijken een extra kans krijgen om mee te doen; met taal en leerachterstanden zich veilig voelen in de musea en de cultuurmenulessen goed bij hen aansluiten.

Daarnaast willen de musea bereiken dat er een structurele samenwerking is met de scholen, zodat het inhoudelijk programma van het Cultuurmenu PO blijft aansluiten op het schoolcurriculum en bij de vakken die op school worden behandeld. Scholen en hun leerlingen worden uitgenodigd om actief mee te doen en mee te denken over de lessen, zodat er een goede aansluiting is en stevige samenwerkingsverbanden worden gecreëerd.

Een van de belangrijkste doelstellingen is dat we leerlingen in klassenverband in contact willen brengen met diverse soorten erfgoedinstellingen in Den Haag en de regio, omdat ze van huis uit vaak niet naar erfgoedinstellingen gaan. Uit de positieve beoordelingen van de scholen (evaluatierapport 22-23) blijkt dat we de doelstellingen hebben behaald. Dat komt ook omdat we een spil zijn tussen alle musea en scholen en we zo nodig snel kunnen bijsturen, als blijkt dat dit nodig is.

Uitspraak van een leerkracht van een school in een aandachtswijk:

"De kinderen komen weinig in een museum, dus elk uitstapje is meegenomen. Per museum komen er nieuwe woorden voorbij." "Onze kinderen hebben niet de gelegenheid om buiten school om gebruik te maken van het grote cultuur aanbod dat Nederland te bieden heeft. De meesten leven onder de armoedegrens en overleven is een prioriteit."

7 Thema's in de lessen vanaf 2021-2022

De themalist is samengesteld in samenwerking met de Werkgroep Educatie en een aantal scholen. Bij het voorbereiden van de lessen op school kan hierdoor de aandacht rondom dit thema breder worden gemaakt. De museumlessen worden hierdoor meer ingebed op school tijdens de lessen.

Een diversiteit van thema's komen in de lessen voor:

- bewegen, burgerschap, communicatie, dieren, feesten en tradities, gezondheid,
- identiteit, jaargetijden, kaarten, kleding, kunst, materialen, milieu, muziek, natuur,
- nieuws, omgeving/stad/dorp, oorlog/vrede/mensenrechten, plattegronden, religie,
- ruimtelijkheid, samenleven, social media, techniek, verhalen, vervoer, voedsel/voeding, vroeger/nu/toekomst, wonen, werken.

Het schooljaar 2023-2024 zijn de themalijsten uitgebreid/aangepast aan nieuwe aandachtgebieden.

7.1 Verdieping van leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed'

Vanaf de eerste start van het Cultuurmenu, is de leerlijn opgenomen 'Kennismaken met cultureel erfgoed'. Voor het schooljaar 2023-2024 zijn er aanpassingen in de leerlijn zodat deze zo actueel mogelijk is.

7.2 Hoe de opzet van de cultuurmenulessen tot stand komt

- door de input die de scholen hebben gegeven tijdens proeflessen, in de evaluaties, klankbordvergaderingen en apart belegde bijeenkomsten;
- de eigen missie van iedere deelnemende erfgoedinstelling, het verhaal (over de collectie) dat centraal staat in de cultuurmenules;
- het lesdoel;
- aansluiting bij diverse schoolvakken en kerndoelen en een themaoverzicht;
- het gezamenlijk Cultuurmenu-einddoel de leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed' dat als volgt is geformuleerd: 'met het Cultuurmenu willen we bereiken dat kerndoel 56 van het vak Kunstzinnige oriëntatie wordt behaald'. Omschrijving kerndoel 56: de leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed. Door het volgen van een heel menu verwerven de leerlingen gedurende hun basisschoolperiode kennis over de diversiteit aan erfgoedsoorten en cultureel erfgoed.

7.3 Vakken en bijbehorende kerndoelen waar cultuurmenulessen op aansluiten

Naast 'Kunstzinnige oriëntatie' ligt er ook een accent op het vak Nederlands met keuze uit bijbehorende kerndoelen (1 t/m 12). Andere vakken worden optioneel opgenomen in de cultuurmenulessen omdat binnen het Cultuurmenu een grote diversiteit vertegenwoordigd is van soorten erfgoedinstellingen: kunsthistorisch, natuurhistorisch, media en cultuur, historisch, wereldoriëntatie etc. Vaak zijn kerndoelen 54 tot en met 56 van Kunstzinnige oriëntatie van toepassing maar ook andere vakken met bijbehorende kerndoelen zijn van toepassing, zoals 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' met bijbehorende kerndoelen 34 t/m 39 (mens en samenleving, natuur en techniek, ruimte en tijd). Verder staat het iedere erfgoedinstelling vrij bij het maken/geven van de cultuurmenules om andere vakken te integreren, bijvoorbeeld bewegingsonderwijs, rekenen of wiskunde met bijbehorende kerndoelen.

7.4 Montessorischolen

Vanaf het schooljaar 2014-2015 blijft er voor de Montessorischolen wel een speciaal aanbod staan, maar de lessen voor de Montessorischolen worden binnen het reguliere systeem van het Cultuurmenu aangeboden. Alle erfgoedinstellingen kunnen aan de samengestelde groepen (onder-, midden- en bovenbouw) lessen geven.

8 Cultuurmenu VO

Het Cultuurmenu VO is een project voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In januari 2015 is gestart met een onderzoek naar uitbreiding van het Cultuurmenu: de opzet van een aangepast menu naar de brugklassen van het voortgezet onderwijs. De kosten voor het onderzoek werden gesponsord door de BAB VIOS Touringcars.

Door middel van een pilot is in december 2016 onderzocht of hetgeen is bedacht aansluit bij de wensen van de scholen. Drie scholen uit Den Haag: Christelijk College De Populier, Lyceum Ypenburg en scholengemeenschap Zuid-West College deden mee met 24 klassen. De klassen hebben bij twee menu's, met in totaal zes musea, de lessen met rondleiding, workshop en/of onderzoek gevolgd. Het evaluatierapport van de pilot verscheen eind februari 2017. Op basis van de uitkomsten is de inhoudelijke opzet van het project verder uitgebouwd en aangepast. De deelnemende scholen gaven allen een goede beoordeling en op basis hiervan viel het besluit door te starten met het project.

Na afsluiting van het onderzoek en de pilot is door het Projectenbureau Haagse Musea het project verder ontwikkeld: Haagse musea/erfgoedinstellingen geven lessen/workshops, die aansluiten op de leergebieden 'kunst en cultuur' en 'maatschappijvakken'. Deze lessen werden aangeboden in verschillende kleine menu's voor klas 1 tot en met 3 op twee niveaus, voor vmbo tl en havo/vwo. In ieder menu bieden drie musea/erfgoedinstellingen een interactieve les aan met rondleiding/onderzoekende of creatieve opdrachten.

Het Cultuurmenu VO biedt een leerlijn met een meer verdiepende menustructuur. Aan dit programma deden in 2017-2018 15 musea mee in vijf menu's en in 2023-2024 doen 16 musea mee die in 7 menu's samenwerken. Ieder menu heeft een verdiepingsprogramma met een bepaald thema.

8.1 Cultuurmenu VO leerlijn

Zie schema hiernaast

8.2 Bereik scholen en verloop van het Cultuurmenu VO

Het Cultuurmenu VO is aangeboden aan scholen uit Den Haag, Delft, Leidschendam/Voorburg, Pijnacker/Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar. Aan alle scholen uit deze gemeenten is een vooraankondiging gestuurd en later de brochure, zowel via het Projectenbureau als via een bepaalde adressenorganisatie. Overige acties waren onder andere belondes naar alle scholen en het versturen van persberichten. Er is hard gewerkt aan het bijeenbrengen van een adressenbestand en er is getracht niet alleen van de CKV en kunstdocenten, maar ook de docenten van de vakken Mens en Maatschappij een bestand op te bouwen. Het heeft tot nu toe geresulteerd in 94 reserveringen in 2023 (het schooljaar loopt door tot april 2024 en er kan nog geboekt worden). Door de coronacrisis boekten scholen nog steeds minder buitenschoolse activiteiten, er minder groepen geboekt, wat logisch is, zowel scholen als musea zijn een groot deel van de tijd gesloten. Duidelijk is wel dat de meeste boekingen worden gedaan voor de kunstlessen door de CKV en kunstdocenten.

Vanaf mei 2023 kon er voor het schooljaar 2023-2024 ingeschreven worden. Het schooljaar 2023-2024 worden alle lessen aangeboden aan alle niveaus binnen het vmbo verder havo/vwo en gymnasium, daarnaast worden er 12 lessen aangeboden aan het praktijkonderwijs, na een succesvol pilot onderzoek. Het schooljaar 2024-2025 zullen we er naar streven nog meer lessen voor praktijkscholen aan te kunnen bieden.

Binnen de leerlijn 'Maatschappijvakken' zijn er vier menu's en drie bij de leerlijn 'Kunst en Cultuur'. De Gemeente Den Haag verstrekt een subsidie voor de VO-scholen uit Den Haag die via CultuurSchakel op de CJP Cultuurkaart gezet kan worden als scholen een culturele activiteit boeken voor het schooljaar 2022-2023. Het Cultuurmenu VO gaat mee in dit aanbod.

8.3 Meerwaarde van het aanbod

Kinderen van 12 t/m 15 jaar komen vanuit huis over het algemeen niet vaak in een museum, door een aanbod te maken in klassenverband komen ze er wel via de school. De meerwaarde van dit menusysteem voor de klassen in de onderbouw is dat er een samenhangend aanbod komt met een leerlijn. De museumlessen

	KLAS 1	KLAS 2	KLAS 3
	Leerlijn kunst en cultuur	Leerlijn kunst en cultuur	Leerlijn kunst en cultuur
THEMA MENU A: Beeldende kunst, Haagse School, hedendaags Haags 	MUZEE SCHEVENINGEN Scheveningen in beeld vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MUSEUM PANORAMA MESDAG Stap in het grootste schilderij van Nederland vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	WEST DEN HAAG Kunst in de voormalige Amerikaanse ambassade vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs
THEMA MENU B: Toegepaste en autonome kunst. Wat is het verschil? 	KINDERBOEKENMUSEUM Wat was eerst? Het woord of het beeld? vmbo t/m gymnasium	HUIS VAN HET BOEK Zoek het boek! vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	KUNSTMUSEUM DEN HAAG Wonen in een schilderij vmbo t/m gymnasium
THEMA MENU C: Meesterwerk en vak. Manschap in de kunst 	FOTOMUSEUM DEN HAAG Snapshot of meesterwerk? vmbo t/m gymnasium	DE MESDAG COLLECTIE Mesdag: meester en verzamelaar vmbo t/m gymnasium	MAURITSHUIS Hollandse meesters uit de 17 ^{de} eeuw vmbo t/m gymnasium
	Leerlijn maatschappijvakken	Leerlijn maatschappijvakken	Leerlijn maatschappijvakken
THEMA MENU D: Een kijkje achter de schermen 	HAAGS HISTORISCH MUSEUM Aan de slag als museummedewerker vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MUSEON-OMNIVERSUM Een kijkje in het heelal vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MONUMENTENZORG De Hof van Wouw en de tuinen vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs
thema menu E: Over recht en onrecht 	MUSEUM DE GEVANGENPOORT Van alle kanten bekeken vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	VREDESPALEIS Vrede door recht vmbo t/m gymnasium	MUSEON-OMNIVERSUM 'VN in actie' vmbo t/m gymnasium
thema menu F: Over de hele wereld. Migratieverhalen 	NATIONAAL ARCHIEF Van Huis en Haard vmbo t/m gymnasium	HAAGS HISTORISCH MUSEUM De wereld in Den Haag vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MONUMENTENZORG Je ging op reis en je nam mee? vmbo t/m gymnasium
THEMA MENU G: WOL en na 75 jaar vrijheid 	MUSEON-OMNIVERSUM Kind in oorlog kopklassen praktijkonderwijs		NATIONAAL MONUMENT ORANJEHOTEL Besef hoe kwetsbaar vrijheid is vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs

sluiten aan op het leergebied en de vakken die in het leerjaar behandeld worden: waaronder kunst en cultuur, geschiedenis en maatschappijleer. Ook is er de mogelijkheid tot busvervoer. De erfgoedlessen van dit project sluiten zo veel mogelijk aan op de leefwereld van de leerlingen. Doordat het in een menuvorm wordt aangeboden komen de leerlingen vaker naar het museum en vindt er een stapeling (verdieping) plaats van kennis en beleving.

Educatie geeft leerlingen de kans hun kennis en beoordelingsvermogen verder te ontwikkelen, dit draagt bij aan zelfontplooiing. Om te kunnen functioneren in een complexe en dynamische samenleving is creativiteit, kritisch en analytisch denken, een eigen mening kunnen vormen en goed kunnen communiceren nodig. Erfgoededucatie reikt de leerlingen hiervoor waardevolle elementen aan. Op de website www.cultuurmenu/voortgezetonderwijs is meer informatie te vinden

8.4 Pilot praktijkscholen

In 2020 is een pilot opgestart voor praktijkscholen. Twee praktijkscholen deden hieraan mee en vier musea. Het doel van deze pilot was te onderzoeken of en hoe het Cultuurmenu VO geschikt is voor het praktijkonderwijs, of en hoe het bijvoorbeeld nodig is om een eigen programma te ontwikkelen.

In totaal zijn er 10 pilotlessen gegeven, zowel de musea als de scholen waren enthousiast over de Cultuurmenu VO-lessen. Op basis van de goede resultaten is besloten binnen het aanbod van het Cultuurmenu het schooljaar 2021-2022 8

lessen aan te gaan bieden aan de praktijkscholen. In het schooljaar 2023-2024 werden er 12 lessen voor praktijkscholen aangeboden.

9 Financiële ondersteuning kalenderjaar 2023

Het kalenderjaar 2023 is het Cultuurmenu PO financieel ondersteund door:

- Fonds 1818
- Nationale Nederlanden
- Van Ravesteyn Fonds
- Stichting F.S. Tijmstra
- August Fentener van Vlissingen Fonds
- Stichting Boschuyzen
- Gravin van Bylandt Stichting
- Stichting Schiefbaan Hovius
- Stichting 't Treckpaert
- Sint Nicolaas Gasthuis
- Van Ommeren de Voogt Stichting

Voor het schooljaar 2023-2024 is het Cultuurmenu VO financieel ondersteund door:

- Fonds 1818
- Nationale Nederlanden
- Cultuurfonds Zuid Holland
- Vfonds
- Van Ommeren de Voogt Stichting
- Stichting Boschuyzen
- Gravin van Bylandt Stichting
- Hendrik Muller Fonds

Het financieel overzicht is op te vragen over 2023 en is voorzien van een bestuursverklaring.

10 Cultuurmenu VO leerlijn

Cultuurmenu VO leerlijn 'Kunst en cultuur': CKV en kunst

Alle vmbo-niveaus en havo/vwo, klas 1 t/m 3 Menu A, B en C

Per cultuurmenues VO zijn er 4 competenties. Sommige tussendoelen komen in de lessen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	kijken, luisteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling maakt kennis met kunst en cultuuruitingen van professionele kunstenaars	de leerling leert dat er samenhang is binnen kunst en cultuur en vergelijkt historische verschillen in tijd en cultuur met de huidige tijd	de leerling kan kunst en cultuur in een maatschappelijke context plaatsen
erfgoedlocatie	de leerling maakt kennis met cultureel erfgoed uit zijn leefomgeving [het museum dat wordt bezocht], kan kenmerken van cultuuruitingen herkennen en benoemen	de leerling verwondert zich, maakt kennis met de drijfveren en identiteit van kunstenaars en spiegelt dit aan zijn eigen leven/identiteit *Praktijkonderwijs: de leerling verwondert zich, maakt kennis met de drijfveren van kunstenaars..	de leerling ontdekt aan de hand van de opgedane ervaringen in de vorige lessen steeds meer dat kunst en cultuur dwarsverbanden aangaat binnen maatschappelijke thema's en ontdekt de bredere context *Praktijkonderwijs: de leerling ontdekt wat een de maatschappelijke context is en kan kunst en cultuur in deze context plaatsen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	onderzoeken, beschouwen, analyseren, verslag doen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 + interpreteren
definitie	de leerling kan in een creatief proces een opdracht uitwerken door een bepaald thema te verkennen / de leerling leert waar te nemen, creatief te denken, doet nieuwe ideeën op	de leerling kan zich meer verdiepen in een bepaald thema	de leerling onderzoekt verschillende mogelijkheden en oplossingen van een opdracht in de verwerking van een thema / de leerling ervaart actuele waarden in kunst en cultuur
erfgoedlocatie	de leerling werkt tijdens de les samen met medeleerlingen aan een opdracht binnen een bepaald creatief proces en ontdekt dat er verschillende manieren/invallshoeken zijn om naar kunst en cultuur te kijken	de leerling verruimt zijn blik vanuit zijn eigen wereld door in aanraking te komen met werk van kunstenaars	de leerling ontdekt dat kunst en cultuur vaak gaat om actuele gebeurtenissen in de maatschappij en leert dat het een afspiegeling kan zijn van de maatschappij

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	produceren, presenteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling kan alleen of met een groepje aan een opdracht werken.	de leerling kan interpreteren en eigen gevoelens en ervaringen gebruiken in een opdracht	de leerling kan uitdrukking geven aan eigen gevoelens en ervaringen, vormgeven aan verbeelding en kan communiceren door middel van woord, beeld en lichaamstaal *Praktijkonderwijs: de leerling krijgt hiervan 2 opties

erfgoedlocatie	de leerling maakt (zelfstandig of met een groepje) een werk of een opdracht waarbij hij zijn eigen ervaring kan weergeven	de leerling werkt aan eigen kunstzinnige vermogen in de opdracht die hij krijgt en voert deze zelfstandig uit of met een groepje en kan het vervolgens samen met het groepje bekijken	de leerling ontdekt door het maken van een werk/opdracht dat hij zelf ook in staat is een (actueel) thema/onderwerp op een kunstzinnige manier uit te werken en kan dit bij anderen onder de aandacht brengen
----------------	---	---	---

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	reflecteren, evalueren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling kan in eigen bewoordingen weergeven wat hij heeft ervaren	de leerling kan cultuuruitingen van zichzelf presenteren en toelichten *Praktijkonderwijs: De leerling vertelt iets over een cultuuruiting van zichzelf.	de leerling kan van zichzelf en anderen interpreteren en waarderen, kan keuze toelichten
erfgoedlocatie	de leerling kan een reflectie geven van keuzes en ervaringen en kan dit delen met de groep of met een klein groepje / de leerling laat zien hoe hij het creatieve proces heeft doorlopen en kan zijn eigen gevoel en ervaring weergeven	de leerling kan verslag doen van zijn ervaringen alleen of in een groepje / de leerling wordt gestimuleerd om eigen, verschillende mogelijkheden te bedenken en alleen of samen met medeleerlingen keuzes te maken	de leerling begrijpt dat kunst en cultuur onderdeel zijn van het leven en uitdrukking geven aan allerlei maatschappelijke en persoonlijke uitingen

Cultuurmenu VO leerlijn 'Maatschappijvakken': maatschappijleer, geschiedenis, aardrijkskunde

Alle vmbo-niveaus en havo/vwo, klas 1 t/m 3 Menu D t/m G

Per cultuurmenues VO zijn er 4 competenties. Sommige tussendoelen komen in de lessen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	kijken, luisteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling maakt kennis met erfgoedobjecten en historische bronnen en kan zich verwonderen over het andere en het eigene	de leerling ziet grotere verbanden	als in klas 1 en 2
erfgoedlocatie	de leerling kan objecten en bronnen plaatsen in de historische of geografische context, maakt kennis met de verhalen die hier bij horen / de leerling maakt kennis met de diversiteit van het historische bronnenmateriaal	de leerling ontdekt in welke erfgoedinstelling welk bronmateriaal bewaard wordt / de leerling kan de verhalen verbinden met zichzelf	de leerling kan de verhalen een plaats geven in een groter geheel/bredere context / de leerling leert door te kijken en te observeren informatie uit bronnen te halen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	onderzoeken, ervaren, leren analyseren, verslag doen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 + interpreteren
definitie	de leerling kan een eenvoudige opdracht uitwerken door een bepaald thema te verkennen en leert dat je gebeurtenissen kunt zien vanuit verschillende perspectieven en ervaart hoe de betrokken erfgoedinstellingen hun werk doen.	de leerling leert waar te nemen, objectief te denken, zonder direct oordeel, doet nieuwe ideeën op / de leerling leert dat je verschillende bronnen moet raadplegen om het verhaal kloppend te maken	de leerling weet onderscheid te maken in informatie voor derden / de leerling weet elke vorm van erfgoed presenteren er zijn / kent de doelstellingen van drie verschillende organisaties en weet welke verschillen en overeenkomsten er zijn
erfgoedlocatie	de leerling leert diverse bronnen te gebruiken	de leerling weet bronnenmateriaal te interpreteren	de leerling weet welke verschillen en overeenkomsten er zijn; de leerling kan het bronnenmateriaal inzetten en gebruiken

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	keuzes maken, produceren, presenteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling kan zelfstandig of in een groepje aan een opdracht werken / kan daarbij keuzes maken op basis van het geleerde / de leerling kan dit presenteren	als in klas 1	als in klas 1 en 2
erfgoedlocatie	de leerling laat zien hoe hij het proces heeft doorlopen, zijn eigen persoonlijke betrokkenheid staat centraal, stelt vragen, kan zich inleven vanuit eigen situatie, vormt zich een mening	de leerling leert hoofd- en bijzaken te onderscheiden en dat je een onderzoek vanuit verschillende invalshoeken kunt doen	als in klas 1 en 2 / de leerling kan zijn meningsvorming onderbouwen / de leerling kan de juiste keuzes maken uit de informatiebronnen om tot de kerninformatie te komen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	reflecteren, evalueren, meningsuiting vormen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	De leerling kan een mening vormen over het geleerde en zijn mening verwoorden aan klasgenoten en de docent	als in klas 1	de leerling kan eerder gevonden bronnen verwerken tot een presentatie / de leerling leert dat je in deze erfgoedinstellingen onderzoek kunt doen, zowel op historisch als maatschappelijk gebied
erfgoedlocatie	de leerling leert werken met bronnen en onderzoeksobjecten / krijgt een kader waarbinnen hij de wereld om zich heen beter begrijpt	de leerling weet welke informatie waardevol is om later te presenteren	de leerling leert dat het bewaren van (historisch) erfgoed van betekenis is voor het krijgen van kennis en inzicht

11 Veranderingen

Het Vredespaleis deed dit schooljaar weer mee. Museum Molen de Vlieger uit Voorburg is gaan meedoen met het Cultuurmenu VO en zal met name in het voorjaar lessen geven aan het voortgezet onderwijs.

12 Toekomstplannen

Het Cultuurmenu PO

Binnen het aanbod van het Cultuurmenu PO zullen voor het schooljaar 2024-2025 en verder een aantal aanpassingen worden gedaan. De focus van een aantal nieuwe lessen die worden ontwikkeld voor het Cultuurmenu PO-lessen komt nog meer te liggen op de volgende extra aandachtsgebieden:

- gelijke kansen voor leerlingen creëren;
- filosoferen met kinderen blijft een belangrijk educatief element;
- nieuwe lessen worden in co-creaties met scholen samengesteld;
- in de (nieuwe) lessen wordt nog meer aandacht besteed aan inclusiviteit
- sociaal emotionele ontwikkeling;
- gevoelens en emoties (en hoe ga je er mee om, bespreekbaar maken), ik en de stad, ik en de ander, samenleven, samen werken, omgeving, mensenrechten en burgerschap, communicatie, identiteit, ontdekken, inleven in de ander/ empathisch vermogen, filosoferen.

Gelijke kansen creëren: taal en leesontwikkeling, woordenschat, digitale geletterdheid, mediawijsheid, rekenvaardigheid, arm en rijk of arme en rijke landen, vluchtelingen/migratie en emigratie (wordt dit behandeld op de scholen in groep 8 bijvoorbeeld?), rolpatronen, gezondheid, hygiëne, welzijn, vitaliteit, voeding, leefomgeving, beweging/sporten;

Samenleven/samenwerken: met elkaar samenleven, met elkaar samenwerken, maatschappij, oorlog, vrede, mensenrechten, rechten van het kind, religie, verkeer;

Natuur en milieu: natuur, voeding, (jouw) leefomgeving, milieu, afval, recycling, duurzaamheid, de aarde, landbouw, de ruimte, de wereld;

De leerlijn 'kennismaken met cultureel erfgoed' in een nieuw jasje

De leerlijn 'kennismaken met cultureel erfgoed' zullen we weer gebruiken, maar de leerlijn wordt wel aangepast/meer toegeschreven naar de nieuwe streefcompetenties van het leergebied kunstzinnige oriëntatie.

Nieuwe menu's en nieuwe lessen vanaf 2022-2023

We zijn schooljaar 2022-2023 gaan werken met nieuwe menu's. Dit doen we ongeveer om de 4 jaar om de scholen een kans te geven weer eens uit een heel andere aanbodsamenstelling te kunnen kiezen maar ook om de busclusters efficiënter te maken (dit bespaart buskosten).

Met deze nieuwe menusamenstelling blijven we een aantal jaren werken. Een paar musea hebben voor het schooljaar 2022-2023 een nieuwe les gemaakt, dat gebeurt ook het schooljaar 2023-2024.

Per museum kijken we elk jaar of het nodig is een andere les te maken, het kostenplaatje nemen we hierbij ook in ogenschouw. Omdat een aantal musea dezelfde lesgeeft bij een wisselende tentoonstelling is het niet altijd nodig een les aan te passen. Sommige musea zullen de bestaande lessen wel iets gaan aanpassen op basis van de evaluaties van de scholen maar ook omdat we gaan werken aan en een aantal extra aandachtsgebieden.

Scholen uit de aandachtswijken:

We proberen nog meer scholen uit de aandachtswijken te interesseren voor deelname. We doen dit onder andere door belrondes en dan vragen we ook of we mogen langskomen bij de scholen om uitleg te geven.

Het Cultuurmenu VO

Cultuurmenu VO

Voor de klassen in de onderbouw van het middelbaar onderwijs sluit het aanbod aan op het schoolcurriculum bij de vakken 'burgerschap' en 'kunst en cultuur'. We gaan de scholen meer maatwerk leveren. We vinden het belangrijk dat leerlingen met alle diverse achtergronden uit alle wijken van de stad Den Haag en de regio kunnen meedoen zodanig dus dat: scholen uit aandachtswijken, vmbo- en praktijkscholen een extra kans krijgen om mee te doen; met taal en leerachterstanden zich veilig voelen in de musea en de cultuurmenulessen goed bij hen aansluiten; de verscheidenheid en rijkdom van het cultureel erfgoed binnen hun eigen stad en leefomgeving waarnemen en beleven; door het volgen van de cultuurmenulessen geïnspireerd raken en enthousiast worden, zodat ze zich op cultureel gebied verder kunnen ontwikkelen; ontdekken dat erfgoedinstellingen centra zijn waar ze boeiende, leuke en plezierige kanten van kunst en cultuur kunnen ontdekken en beleven; op bijzondere locaties komen, waar ze merken dat de verhalen en feiten van een collectie met die plek verbonden zijn, maar ook met hun eigen kennis en ervaringen verbonden kunnen zijn; vaker in schoolverband naar een museum gaan en hiermee een kans krijgen die ze misschien van huis uit niet altijd wordt aangeboden; zich door het museumbezoek op cultureel gebied breder algemeen ontwikkelen.

Scholen kunnen vanaf 2025 ook een verzoek indienen voor een projectweek of projectdag met bijvoorbeeld een thema (klimaat, erfgoed uit eigen omgeving etc.). Wij zorgen dat de musea een aanbod doen dat hier passend bij is in samenwerking met de scholen. Scholen kunnen bij ons ook zelf lesmomenten aanvragen, naast de lesmomenten die wij aanbieden, waardoor er meer kansen zijn om lessen te gaan volgen. Ook gaan we de komende jaren in samenwerking met het SLO onderzoeken hoe we voor Mavo-scholen een praktijkgericht programma kunnen maken waarbij leerlingen praktische, levensechte en realistische opdrachten uitvoeren bij de musea/erfgoedinstellingen. Hierdoor ervaren leerlingen hoe het eraan toe gaat in de praktijk. Zij leren tijdens het praktijkgerichte programma ook bredere praktische vaardigheden, zoals samenwerken, presenteren, zelfstandig werken en plannen. Aan het Cultuurmenu VO programma doen nu 16 musea/ erfgoedinstellingen mee, maar uitbreiding is mogelijk. Regelmatig vragen nieuwe partijen of ze mogen meedoen. Alle museumlessen worden door museumdocenten/professionals gegeven.

De Haagse Museumtent (HMT)

In februari 2023 heeft de pilot van een nieuw programma de 'Haagse Museumtent' plaatsgevonden. In het kalenderjaar 2022 hebben we voorbereidingen getroffen voor het opzetten van dit nieuwe interactieve programma. Het is geschikt voor meerdere doelgroepen, waaronder scholieren en senioren

Met 'De Haagse Museumtent' gaan de musea naar de doelgroep toe. De doelgroep bestaat uit zelfstandig wonende maar ook inwonende senioren in zorginstellingen die we op diverse locaties bezoeken en leerlingen van het primair onderwijs in de regio Den Haag waaronder speciaal onderwijs. De intentie is groepen te bereiken die zelf minder snel of makkelijk naar de musea (kunnen) gaan. Op deze manier maakt deze doelgroep toch kennis met de musea en hun collecties en blijven ze maatschappelijk betrokken bij diverse onderwerpen/verhalen die aan de orde komen. Als er vervolgens interesse is om naar de musea te gaan dan kunnen we dit organiseren, dan wordt er busvervoer geregeld en vinden in de musea presentaties/rondleiding of een museumles plaats. Dit programma raakt maatschappelijke kerndoelen zoals gelijke kansen voor iedereen, lokaal verbinden, actieve betrokkenheid van vrijwilligers, leefbare buurten en meer. Ook is er een verbindende factor met de Cultuurmenuprojecten van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea.

De pilot gaf een heel positief beeld, we hebben op basis van dit goede resultaat besloten om dit project verder te ontwikkelen en een doorstart maken eind 2024 als er voldoende ondersteuning komt van de Gemeente Den Haag en de fondsen die we benaderen.

Als stichting willen we zo inclusief mogelijk werken en er ook zijn voor meerdere doelgroepen. We willen een bijdrage leveren om vereenzaming onder ouderen te verminderen. We vinden het belangrijk hen te betrekken bij culturele/erfgoed activiteiten uit de samenleving. Wij kunnen als Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea ook iets bieden voor doelgroepen die niet zo mobiel zijn. Laagdrempeligheid is daarbij belangrijk. Aan de doorstart van De Haagse Museumtent gaan 7 musea meedoen. We bezoeken organisaties waar we inwonende en zelfstandig wonende senioren bereiken en scholen die minder makkelijk naar een museum kunnen komen. In de loop der jaren zullen we het aantal musea dat meedoet uitbreiden. We gaan van een pilootaanpak naar een professionele doorstart met een eigen website, boekingssysteem, pr/marketingplan en sociale media aanpak. Doel is senioren en leerlingen te laten participeren op hun eigen vertrouwde plek maar indien mogelijk regelen we ook een bezoek aan het museum met busvervoer erbij. Alle museumlessen en presentaties worden door museumdocenten/professionals gegeven. In deze setting is inbreng vanuit diverse culturele achtergronden van de deelnemers goed mogelijk doordat er ruimte is voor gesprekken en uitwisselingen tijdens het interactieve (culturele) deel. Senioren en jongeren, waaronder kwetsbare groepen, komen door De Haagse

Museumtent toch in aanraking met kunst en cultuur en dan met name met de collecties van musea in Den Haag en de regio. Het is een programma dat ervoor zorgt dat doelgroepen die moeilijker naar het museum kunnen gaan toch kennis kunnen maken, op de hoogte blijven, gestimuleerd worden in creativiteit. Het stimuleert de belangstelling voor de Haagse Musea om indien dat mogelijk is ook zelf of in groepsverband naar toe te gaan voor een rondleiding of een zelfgekozen museumles. Senioren die minder mobiel zijn vanwege fysieke of mentale beperkingen blijven we op deze manier toegang geven tot de collecties en verhalen uit de Haagse Musea. Het is de bedoeling dat elk jaar nieuwe musea gaan instromen, maar het is goed om de doorstart eerst met een kleiner aantal musea te gaan doen.

Hoe gaat het praktisch gezien in zijn werk

Een (kleine) bus brengt de museumtent, een koffer met tv en film, de verhalenkoffers met objecten van de musea, foto's en dergelijke naar diverse scholen, zorginstellingen, buurthuizen uit Den Haag en de regio. Een of twee tenten worden opgezet (als decor of om in te zitten) en de tv wordt geïnstalleerd door een van de medewerkers van de instelling en de chauffeur die alles brengt. In of voor de tent worden verhalen verteld door museummedewerkers (en zo mogelijk ook vrijwilligers) van de deelnemende Haagse musea. Er wordt een interactieve programmering gemaakt waar de deelnemers (scholen) ook een rol in spelen.

Wat zijn de presentatiemiddelen

- Haagse Museumtent;
- Een introductiefilm over de Haagse musea en specifiek per museum een inleiding;
- Objecten in verhalenkoffers;
- Diverse andere lesmaterialen per deelnemend museum en/of andere presentatievormen (foto's, kaarten, tekstborden e.d.).

We hebben getest bij twee totaal verschillende doelgroepen: leerlingen van PO scholen, peuters, kleuters, speciaal onderwijs en bij zelfstandig wonende en inwonende senioren in buurthuizen en zorginstellingen.

Deelnemende musea aan de pilot:

- Kinderboekenmuseum;
- Huis van het Boek;
- Afdeling Archeologie van de Gemeente Den Haag.

Scholen uit Den Haag die meededen

- Basisschool De Parkiet: met alle 252 leerlingen, er zijn 12 HMT lessen gegeven.

Twee scholen uit aandachtswijken:

- Basisschool Prinsehaghe: met alle 171 leerlingen, er zijn 8 lessen gegeven
- Basisschool P. Oosterleeschool: met alle 332 leerlingen waaronder met 2 peuterklassen en 3 klassen speciaal onderwijs, er zijn in totaal 20 lessen gegeven.

Totaal zijn er 40 HMT lessen gegeven aan ca. 960 leerlingen.

Buurthuizen en zorgcentra uit Den Haag:

- Wijkcentrum Escampade, daar zijn 2 presentaties gehouden voor 2 groepen met 16 en 14 senioren;
- Zorginstelling Cardia/Tabitha daar zijn 5 presentaties gehouden voor totaal 64 senioren;
- Ontmoetingscentrum het Couvéehuis is 1 presentatie gehouden voor 8 senioren
- WZH Hoge Veld zijn 2 presentaties gehouden voor totaal 28 senioren

Totaal zijn er 10 presentaties gehouden voor 130 senioren

Hoe we hebben getest

Om te meten hoe het werd ervaren hebben we diverse evaluatieformulieren ontwikkeld en gesprekken gehad met alle deelnemende instellingen. Medewerkers van Projectenbureau Haagse Musea hebben de lessen en presentaties gevolgd en evaluatieformulieren ingevuld. Daarnaast zijn er nog 4 verschillende evaluatieformulieren ingevuld:

- 1 Door de leraren en cultuurcoördinatoren van de scholen;
- 2 De kunst en cultuurcoördinatoren van de zorginstellingen en buurthuizen;
- 3 De deelnemende senioren;
- 4 De museumdocenten van de 3 deelnemende musea.

Het invullen van de evaluatieformulieren was (min of meer) verplicht behalve voor de senioren, voor de leerlingen hebben we geen evaluatieformulieren gemaakt.

Ook zijn er evaluatiegesprekken geweest met alle deelnemende instellingen en diverse mailwisselingen die we ook hebben meegenomen in de uitkomsten. De tips en de verbeterpunten zijn op een rij gezet. De uitkomst van de pilot is samen te vatten als positief. Het bestuur van de stichting heeft daarom besloten door te starten met het project.

De pilot kon plaats vinden dankzij steun van:

- Fonds 1818
- Stichting Boschuyzen
- Fonds Sluyterman van Loo
- Stichting ROACK
- VSB Fonds
- Gemeente Den Haag investeren in cultuur
- Gemeente Den Haag sociaal vitaal
- Rabobank

Welke musea gaan er meedoen met de 1e doorstart:

- Haags Historisch Museum
- Museum de Gevangenpoort
- Afdeling Archeologie van de Gemeente Den Haag
- Museum Huis van het boek
- Kinderboekenmuseum
- West Den Haag
- Museum Bredius

Colofon

Uitgave van
Stichting Gezamenlijke Projecten
Haagse Musea
Stadhouderslaan 37
2517 HV Den Haag
Postbus 30313
2500 GH Den Haag
T. 070 338 14 58

Tekst: Sandra Bal, hoofd Projectenbureau
Haagse Musea

Redactie: Bestuur Stichting Gezamenlijke
Projecten Haagse Musea, Projectenbureau
Haagse Musea

Fotografie cover PO: Chelsey Honders

Fotografie cover VO: Chelsey Honders

Ontwerp jaarverslag: Eindeloos

Oplage: 50

Drukwerk op gerecycled papier

Datum: maart 2024

Met dank aan:

Den Haag

Fonds 1818

VAN OMMEREN
DE VOOGT
STICHTING

het
cultuurfonds

VSbfonds
iedereen doet mee

Tijmstra Stichting

VAN RAVESTEYN FONDS

Fonds Schiefbaan Hovius

Deelnemende musea

fotomuseum
den haag

Fotomuseum Den Haag

Stadhouderslaan 43,
2517 HV Den Haag
070 3381120
(Sarah van Aggelen &
Tahnee Fraser)
reserveringen@kunstmuseum.nl
www.fotomuseumdenhaag.nl

Den Haag

Gemeente Den Haag

Afdeling Monumentenzorg en Welstand

Spui 70, 2511 BT Den Haag
070 3534083 (Elise Mutter)
monumentenzorg@denhaag.nl
www.monumentenzorgdenhaag.nl

Dienst Stadsbeheer

Afdeling Archeologie & Natuur- en Milieueducatie

Prins Hendrikstraat 39
2518 HH Den Haag
06 31980708 (Ilse Wijkstra)
ilse.kamiran@denhaag.nl
www.archeologie.denhaag.nl

Galerij Prins Willem V

Galerij Prins Willem V

Buitenhof 33
2513 AH Den Haag
070 3023456
(Anne Maartje Kruijswijk)
mail@mauritshuis.nl
www.mauritshuis.nl

Haags Historisch Museum

Haags Historisch Museum

Korte Vijverberg 7
2513 AB Den Haag
070 3460861
(Marieke van Os-Lustig)
educatie@haagshistorisch-
museum.nl
www.haagshistorischmuseum.nl

Huis van het boek

Prinsessegracht 30
2514 AP Den Haag
070 3462700 (Winnifred Dijkstra)
reserveringen@huisvanhetboek.nl
www.huisvanhetboek.nl

KINDERBOEKENMUSEUM

Kinderboekenmuseum

Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag
070 3339631 (Anouk van Dijk)
groepsbezoek@kinderboeken-
museum.nl
www.kinderboekenmuseum.nl

KUNSTMUSEUM DEN HAAG

Kunstmuseum Den Haag

Stadhouderslaan 41
2517 HV Den Haag
070 3381 120
(Sarah van Aggelen &
Tahnee Fraser)
reserveringen@kunstmuseum.nl
www.kunstmuseum.nl

Louwman Museum

Leidsestraatweg 57
2594 BB Den Haag
070 3047372 (Debby van Rijswijk)
d.vanrijswijk@louwmanmuseum.nl
www.louwmanmuseum.nl

Mh Mauritshuis

Mauritshuis

Plein 29
2511 CS Den Haag
070 3023456 (Anne Maartje
Kruijswijk)
mail@mauritshuis.nl
www.mauritshuis.nl

De Mesdag Collectie

Laan van Meerdervoort 7f
2517 AB Den Haag
Tel 070 3621434
info@demesdagcollectie.nl

museon omniversum

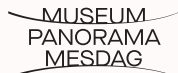
Museon-Omniversum

Stadhouderslaan 37
2517 HV Den Haag
070 3381463
scholen@oneplanet.nl
www.museon-omniversum.nl

museum BREDIUS

Museum Bredius

Lange Vijverberg 14
2513 AC Den Haag
070 3620729
info@museumbredius.nl
www.museumbredius.nl

Museum Panorama Mesdag

Zeestraat 65
2518 AA Den Haag
070 3106665
info@panorama-mesdag.nl
www.panorama-mesdag.nl

Museum Rijswijk

Herenstraat 67
2282 BR Rijswijk
070 3903617 (Astrid Huitker)
educatie@museumrijswijk.nl
www.museumrijswijk.nl

MUZEE SCHEVENINGEN

Muzee Scheveningen

Neptunusstraat 90
2586 GT Scheveningen
070 3500830
educatie@muzee.nl
www.muzee.nl

Museum Prinsenhof Delft

Sint Agathaplein 1
2611 HR Delft
015 2197927 (Ellen Bakker & Mario
Carolus van Lier)
reservering-prinsenhof@delft.nl
www.prinsenhof-delft.nl

Nationaal Archief

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
06 55267929 (Ellen Loozen)
educatie@nationaalarchief.nl
www.nationaalarchief.nl

Nationaal Monument Oranjehotel

Van Alkemadelaan 1258,
2597 BP Den Haag
070 2228070
reserveringen@oranjehotel.org
www.oranjehotel.org

Rijksmuseum de Gevangenpoort

Rijksmuseum de Gevangenpoort

Buitenhof 33, 2513 AH Den Haag
070 3123065
info@gevangenpoort.nl
www.gevangenpoort.nl

VREDESPALEIS

Vredespaleis

Carnegieplein 2
2517 KJ Den Haag
070 3024242
visit@peacepalace.org
www.vredespaleis.nl

West

West Den Haag

Lange Voorhout 102
2514 JE Den Haag
06 34293461 (Anne Willemsen)
educatie@westdenhaag.nl
www.westdenhaag.nl